

partnership establishment in the context of current political and economic tendencies that are interconnected with the global development crisis. The essence of partnership establishment in economic sphere of the modern globalized world was distinguished. The necessity of partnership analysis in the system of international relations that influences all aspects of countries' development was proven.

There was also conducted a study of transformations of modern alliances in the challenges of threats to stability and further implementation of democratic processes in transitional countries. The necessity to study the system of international relations through the prism of equal partnership establishment as a part of sustainable development of the modern world was proven.

Keywords: partnership, alliance, integration, military alliance, cooperation.

Остапьяк В. И., кандидат политических наук, директор Учебно-методического центра политических и евроинтеграционных исследований Прикарпатского национального университета им. Василия Стефаника (Украина, Ивано-Франковск), vasilyi.ostapiak@gmail.com

Концепции множественности политического партнерства

Анализируются основные тенденции налаживания партнерства в глобальных измерениях. Предпринята попытка проанализировать налаживание партнерства в контексте современных политических и экономических тенденций, взаимосвязанных с глобальным кризисом развития. Выделяется суть налаживания партнерства в экономическом современном глобализирующем мире. Доказывается необходимость анализа партнерства в системе международных отношений, который влияет на все аспекты развития стран.

Проведено исследование трансформаций современных союзов в вызовах уроч стабильности и дальнейшего имплементирования демократических процессов в странах переходного типа. Доказывается необходимость исследования системы международных отношений через призму налаживания партнерства, как составляющей устойчивого развития современного мира.

Ключевые слова: партнерство, союз, интеграция, военный блок, сотрудничество.

УДК 327

Костира І. О.,
кандидат політичних наук, доцент,
Київський національний університет
культури і мистецтв (Україна, Київ),
prorectorknukim@gmail.com

ПОЛІСЕМАНТИЧНІСТЬ ПОНЯТТЯ ГЕОКУЛЬТУРА В СУЧАСНІЙ ПОЛІТОЛОГІЇ

Репрезентується науковий огляд феномену геокультури в сучасній політології. Поняття геокультури було інтерпретовано як науково-управлінський аспект геополітики, що визначає культурно-ціннісне походження політичного суперництва та союзництва. В той же час, базуючись на дослідженнях І. Валлерстайна та С. Хантінгтона, демонструється авторський зміст даного поняття та розкривається його полісемантичність. Експлікація геокультури в загальній політології реалізована засобами аналізу визнаних геокультурних трендів, зокрема, геокультурної поляризації, геокультурної асиміляції, геокультурної гібридизації та культурної ізоляції.

Ключові слова: геокультура, світосистема, геокультурна поляризація, геокультурна асиміляція, геокультурна гібридизація та культурна ізоляція.

Політичний світ сучасності – це складна та багатогранна система взаємодії різних цінностей, інтересів та стратегій. Ще в кінці ХХ століття, зокрема після закінчення соціалістично-капіталістичної боротьби, не лише науковий, але й публічно-політичний дискурс був найтісніше пов'язаний з констатацією процесів світової уніфікації, розквітом мультикультуралізму та пророкуванням універсальної світової культури гуманізму. В 1983 році в праці Теодора Левітта «Глобалізація ринків» було вжито слово «глобалізація» як поняття, що описує тенденцію до світової економічної уніфікації. На той час багато науковців уже оголосили економіку фактичним двигуном планетарної історії, тому уявлення про синхронне політичне об'єднання цивілізацій здавалося близьким до дійсності. Однак реальність не є настільки однорідною, а секретами історичного руху

людства заволодіти не настільки просто. Глобалізація не стала заміною локалізованого та полярного за своєю суттю політичного змісту сучасності, вона лиш лягла поверхневим шаром на минулі проблеми протистояння цивілізацій, та лише ускладнила, замаскувала умови їх протікання. Те, що раніше виявлялося очевидним суперництвом – «холодна війна», «карибська криза», китайсько-японські конфлікти, протистояння Індії та Пакистану – поступово втратило свій очевидний характер та сховалося за спектаклем прихованої макрополітичної гри.

Однак, в останні кілька років ми спостерігаємо відновлення політичної регіоналізації в світі та повернення карти реальних інтересів на екрани публічності. На лице загострення відносин між США та Росією, інтенсифікація колізії сил в ісламському світі, навіть інтереси союзних Америки та Європи дедалі частіше розбігаються. Дані факти очевидно є лиш передвісниками подій, яким лише належить статись – брунівський рух світової політики лиш зовні є хаотичним та непередбачуваним. Останнє десятиліття цілком можливо стане періодом поступового повернення до чітко окреслених цивілізаційних кордонів.

В той же час світові виробничі та торгові господарства продовжують свій інтеграційний поступ, реалізуючи конвергенцію ринкових зв'язків на всіх материках нашої планети. З даного протиріччя виникає закономірне питання: якщо економіка все ж таки являлася «двигуном» історії та політики зокрема, тоді чому світ на разі тяжіє до локалізації? Відповідь на це питання може бути дане виключно з нового погляду на природу політичних доктрин різних країн та народів. Однією із наукових спроб такого оновленого аспекту є *геокультура*.

Виходячи з необхідності альтернативного погляду на підстави політичних стосунків між різними цивілізаціями та народностями, застосування нового геокультурного контексту до проблем геополітики виявляється в край актуальним та цінним. В рамках представленого дослідження ми ставимо за мету дослідити сутнісні особливості геокультури як нового наукового аспекту в сфері макро-політології.

Однією з головних переваг геокультурного політичного підходу є його спроба пояснити та спрогнозувати глобальні політичні події та рішення без надмірної та, часто, недоречної апеляції до економічних категорій. Як показала європейська історія починаючи з доби промислових революцій у Англії, економіка є надзвичайно важливим політичним чинником на міжнародній арені, однак її вирішальний, категоричний вплив в світлі найсвіжіших подій був значно переоцінений. Досить багато науковців (Ю. Хабермас, Р. Робертсон) ще у 20–30 років тому підкреслювали значне падіння ролі національної держави в контексті економічних рухів у світі [5, с. 109]. Сучасні капіталісти (власники та співвласники ключових корпоративних підприємств) є якраз тими активними суб'єктами, хто в повній мірі користується позитивними наслідками глобалізації, і як наслідок, являються її вагомими каталізаторами. Як наслідок, в сучасну епоху можна спостерігати наступний феномен: глобалізація грає позитивну роль виключно для тих країн та економічних систем, які в даний момент володіють керівними позиціями на світовому ринку і, як наслідок, здатні експлуатувати інші суб'єкти світової економічної системи [8, с. 8–9].

Досягнення відповідного впливу реалізується на підставах міждержавної та внутрішньодержавної політики, яка в свою чергу має багатофакторну природу. Тому, державну економіку та світову економіку потрібно розглядати не як виключну основу для реалізації політики, в іншому аспекті вона може бути і наслідком політичних рішень реалізованих на фоні більш фундаментальних, зокрема «культурно-цивілізаційних» інтересів.

По суті, геокультура є нічим іншим як науковою спробою прослідкувати закономірності описаних вище культурно-цивілізаційних мотивів політичних подій. Якщо, геоэкономика пропонує поглядати на національні господарства з точки зору її залежності від навколишніх регіональних умов та виробничо-ринкових центрів, то геокультура в аналогічному контексті намагається продемонструвати залежність політичної орієнтації країн та суспільних груп від неекономічних – культурних, релігійних та мовних центрів, що визначають її історичні та цивілізаційні основи. Так само як і геоекономічний погляд, геокультура підкреслює транскордонний зміст поняття «цивілізація», на якому в значній мірі базується міжнародна політика більшості регіонів Світу. Це дає змогу пояснити, зокрема те, чому деякі країни будучи зовні економічними конкурентами, в багатьох політичних питаннях виступають як очевидні та безпеліційні союзники.

Ефективність геокультури як засобу пояснення мотивів світового владного дискурсу, проявляється на фоні виокремлення закономірних тенденцій розвитку сучасної геополітичної ситуації в світі. Українські дослідники проблем геокультури В. Г. Воронкова та В. О. Нікітенко констатують три головних тренди, що підтверджуються більшістю спеціалістів з відповідної теми:

- геокультурна поляризація;
- геокультурна асиміляція;
- геокультурна гібридизація;
- культурна ізоляція.

Перша тенденція уже має досить довгу історію, що в сучасну епоху отримує свою нове часове втілення. В XX столітті *поляризація* очевидно була пов'язана з боротьбою соціалістичного та капіталістичного табору, що стало підставою до об'єднання країн-сателітів навколо наддержав. Однак, прийняття соціалістичної та відповідно капіталістичної сторони протистояння мало під собою і культурні підстави [4, с. 101]. Протистояння Радянського Союзу та США в часи «холодної війни» можна розглядати не лише як опозицію різних економічних та соціальних систем, та їх ідеалів (ідеологій) – не меншу роль в даному аспекті відіграють ціннісні відмінності двох різних цивілізацій, зокрема, східно-слов'янської та західної. Їх історія кориниться в значно глибших історичних нетрях, а ніж часовий проміжок існування двох ворогуючих держав.

З утвердженням панівної позиції капіталістичної системи, природа геокультурних полюсів лиш видозмінилася, оскільки її підґрунтям була не стільки соціально-структурна відмінність, скільки ціннісно-культурна. Геокультурна поляризація сьогодні – це явище, яке різні дослідники пояснюють аргументують з різних точок зору. Мова може йти про опозицію культур Півдня та Півночі, про зіткнення цивілізацій прогресивного раціоналізму та консервативного фундаменталізму,

або ж про полеміку індивідуально та колективно зорієнтованих моральних систем – однак, всі подібні теорії підкреслюють поступове поглиблення політичної та, як наслідок, військової сегментизації навколо країн, що виступають «метрополіями» для свого історично-культурного регіону.

Феномен *культурної асиміляції* найчастіше пов'язують із безповоротністю процесів вестернізації, однак вестернізація є лиш найбільш явним та масштабним проявом подібного геокультурного явища. Зокрема, асиміляція відкривається через зростаюче «значення універсальним форм і правил у міжнародних відносинах» [3, с. 487]. Під універсальними формами в даному випадку слід розуміти прийняття, або ж «поглинання» однією культурою ціннісних значень іншої культури або народу. «Країна-реципієнт» зовнішніх цінностей як правило реалізує накладання своєї культури на зовнішню культуру в наслідок домінування іноземного мовлення в таких сферах суспільного життя як мас-медіа, релігія, сфера побуту, дозвілля, мистецтво тощо. Яскравим прикладом, окрім очевидної глобальної вестернізації, може стати регіональна ситуація з поступовою смертю побутової білоруської мови, та остаточною заміною останньої російською. Остаточне нівелювання державного впливу в сфері мовного питання в Білорусі, було лиш остаточною констатацією геокультурного вектору Мінська у напрямку до московського культурного ареалу, що посилювався релігійним контекстом «єдиновірря» православних народів. В той же час, не оминає нашого північно-західного сусіда і експансія Західної культури, що демонструє неоднорідну та багато джерельну природу геокультурної асиміляції.

Геокультурна гібридизація є ще одним наслідком швидкоплинного розвитку світових комунікацій. «Світ поступово перетворюється на складну мозаїку транслокальних культур, що глибоко проникають одна в одну й утворюють нові локальні регіони, що мають мережеві структури» [3, с. 487]. Ріст мобільності культур та геометричний ріст регулярних міжкультурних контактів з тяжінням кожної з контактуючих сторін до становлення нової ідентичності, призводить до формування культурних гібридів. Навіть частково сформовані гібриди стають наслідком відчутного геокультурного впливу на політичні рішення. Яскравим прикладом зовнішньополітичного значення геокультурної гібридизації, може стати феномен канадського-українства в Квебеку. Значна доля електорату, що проживає у цьому великому регіоні має українське походження та констатує подвійну канадсько-українську ідентичність, залишаючись не байдужою до долі своєї історичної Батьківщини. Як наслідок, підтримка України в Російсько-Українському конфлікті стало одним з ключових передвиборних завдань більшості політиків, що балотувалися в містах Квебека.

Культурна ізоляція – це феномен локальної протидії, що виникає на цілеспрямованого владного супротиву означеній конвергенції. В XX столітті уже було досить багато прикладів культурної ізоляції цілих сукупностей народів, досить згадати хоча б щільні тенета радянської «залізної завіси». Якщо говорити про сучасність, то «джерелами ізоляціоністських тенденцій у сторіччі, що наступило, будуть культурний і релігійний фундаменталізм; екологічні націоналістичні й расистські рухи; прихід до влади авторитарних й тоталітарних режимів, які, можливо,

вдаватимуться до таких заходів: соціокультурна автаркія, обмеження інформаційних і гуманітарних контактів, свободи пересування, жорстока цензура» [3, с. 488]. Культурна ізоляція є одним з тих предметів геокультурного погляду на політику, що найбільш наглядно розкриває вагомe значення транскордонних культурних символів в контексті збереження, реалізації та наслідування влади. Навряд чи б падіння культурної ізоляції в Північній Кореї позитивно відобразилось би на владних претензіях Кім Чен Ина, точно так само як впровадження ізоляційних законів, наприклад, у Туреччині, не стало би приемним фоном для її міжнародної політики та економіки.

Тим не менш, не дивлячись на загально визнаний характер описаних нами спостережень, геокультура як галузь політологічного існує скоріше як сукупність популярних авторських теорій, а не як єдине конвенційне вчення [9]. Зокрема, початки аналізу цивілізаційно-культурних чинників світового політичного руху можна віднайти в роботах Р. Робертсона та І. Валлерстайна, подальшого розвитку геокультурний аспект отримує в дослідженнях С. Хантінгтона та Дж. Ріфкіна.

Геокультура в розумінні І. Валлерстайна своєрідна модусно-цивілізаційна модель організації світового політичного та економічного простору, що передбачає дискримінацію трьох ієрархічних типів суспільства в домінуючій світосистемі:

- 1) Суспільства, що входять в так зване заможне ядро існуючого світопорядку;
- 2) Суспільства, які займають периферію світових статків та доступу до глобальних рішень;
- 3) Суспільства, проміжного статусу, що борються за можливість зайняти місце у ядрі системи.

По суті, Валлерстайн використовує поняття сучасної геокультури у критичному сенсі [10, с. 124]. Зокрема, на його думку, воно повинно ілюструвати підтримуваний культурний тиск прогресивної частини світу на країни, що залишаються відсталими у своєму розвитку. Реалізація даного тиску найбільш явно проявляє себе підтримці вигідної «ядру» опозиції легітимного та нелегітимного та пов'язаної з нею системою «розвитку через політичне наслідування». Наважко прослідкувати її головну ідею, яка криється за теорією Валлерстайна у наступному: колоніальна епоха, насправді, продовжується, змінилися лиш способи легітимізації та підтримки колоніалізму.

Валлерстайн також відмічає, що геокультура як спосіб організації світової політичної системи не є новим явищем. Геокультура, наприклад, XIX століття була більш чітко вираженою, ніж геокультура в XX столітті. «Всі світосистеми мають геокультури, хоча може знадобитися деякий час, щоб така геокультура утвердилась в даній історичній системі. В цьому контексті, я використовую слово «культура», в сенсі, що традиційно застосовується антропологами, як систему цінностей і основних правил, які, свідомо і несвідомо, керують спонукальними та наказовими методами в суспільстві і створюють систему ілюзій, що повинні запевнювати членів суспільства в легітимності того, що відбувається. В будь-якій світосистемі завжди є люди і групи, які повністю чи частково відкидають геокультурні цінності, і навіть ті, хто бореться проти них. Але допоки більшість «кадрів» системи активно приймають ці цінності, а більшість простих людей не відносяться до них з активним скептицизмом, можна стверджувати, що геокультура існує,

а її цінності домінують» [1, с. 132]. Сучасна геокультура, з точки зору дослідника, бере свої початки з часів Великої Французької революції. Переломною точкою ліберально-капіталістичної геокультури Валлерстайн вважає «всесвітню революцію» 1968 року, коли студентами був кинутий виклик підвалинам ліберальної геокультури, що засвідчило те що «ліберальний пакет стримувань уже спустошений». Американець зазначає, що культурно-ціннісна система, яка існувала понад 500 років, сьогодні втрачає свої позиції, тому ми та наші сучасники стоїмо на порозі великих макро-політичних та глобально соціальних змін.

Вважаючи першу половину XXI століття вирішальною у питанні становлення нової світосистеми, науковець закликає до активного втручання в політичний дискурс прогресивно налаштованих лівих сил. «В даний період великого всесвітнього безладу, кризи нашої сучасної світосистеми, історичного капіталізму ми підемо вперед тільки в тому випадку, якщо будемо в змозі ясно розглянути всю картину. Це буде період подвійної боротьби – боротьби за негайне виживання і боротьби за оформлення прийдешньої історичної системи, яка врешті-решт виникне з нинішнього системного хаосу. Ті, хто намагаються створити нову структуру, повторюючи ключову рису існуючої системи – ієрархічну нерівність, зроблять все для зосередження нашої уваги на проблемі одномоментного виживання, щоб ми не змогли висунути історичні альтернативи їх проекту підробленої трансформації, поверхневої трансформації, яка залишає в недоторканності існуючу нерівність» [1, с. 152]. Відмінністю сучасної епохи, на відміну від останніх 500 років функціонування дійсної геокультури є те, що в наші дні навіть незначне втручання в її функціонування (критика ліберальних цінностей, мітинги або страйки) може призвести до значних соціальних наслідків, причому як позитивних так і негативних.

В роботі «Кінець знайомого світу» Валлерстайн також вказує на поступову політичну децентралізацію звичного нам світу. В світлі приближення до біфуркаційного моменту світової історії глобальне суспільство буде стояти на роздоріжжі між глибоко інтегрованим та ізольованим світом. «Якщо з 1848 по 1968 рік ми жили в світі, геокультура якого ґрунтувалася на ліберальному консенсусі, що відкривало лібералам можливість розпоряджатися поняттям «демократія» на власний розсуд і вимотувати сили її прихильникам, то тепер ми знаходимося в світі Йітса, де для «центру немає місця». Ми стоїмо перед жорстким вибором: або «рівновсвобода», або ні свободи, ні рівності; або реальні зусилля, спрямовані на інкорпорування в суспільство всіх і кожного, або глибоко розділений світ, свого роду система всесвітнього апартеїду» [2, с. 136–137]. Категоричність та неприхований опозиціонізм Валлерстайна зробили його одним із найпопулярніших дослідників серед прихильників лівих політичних поглядів в Америці та світі.

Професор Гарвардського університету Самуель Хантінгтон був одним із тих науковців хто в кінці 90-х надав геокультурному погляду на політику нинішньої популярності. Переломним етап його творчості стала робота «Зіткнення цивілізацій» у якій політолог ще на межі 1995–1996 року розраховував можливий конфлікт між США з ісламськими фундаменталістами, а уже в

2001 році відбулися події 11 вересня з слідувачими за нею операціями Афганістані та Іраку. Теорія Хантінгтона на перший нагадує цивілізаційний підхід до історії А. Тойнбі, з характерною їй сегментизацією світової мапи навколо цивілізацій–центрів. Особливістю геополітики американця є її акцент на мовних, релігійних та ціннісних відмінностях та подібностях країн та народів. На його думку, ідеологія ніколи не буде грати настільки важливої ролі в контексті далекоглядної міжнародної політики, як культурно–історичні зв'язки. «У світі після «холодної війни» культура є силою, що одночасно і об'єднує, і викликає ворожнечу. Люди, розділені ідеологією, але об'єднані культурою, об'єднуються, як це зробили дві Німеччини, і починають робити дві Кореї і кілька Китаїв. Товариства, об'єднані ідеологією, але в силу історичних обставин розділені культурами, розпадаються, як це сталося з Радянським Союзом, Югославією і Боснією, або входять в стан напруженості, як у випадку з Україною, Нігерією, Суданом, Індією, Шрі–Ланкою і багатьма іншими країнами» [6, с. 25]. Відтак, своєрідним кредом політології Хантінгтона є твердження, за яким основні відмінності між людьми і між народами носять не ідеологічний, не політичний, не економічний, а культурний характер.

В зв'язку з тяжінням більшості світових суспільств до своїх регіональних цивілізаційних метрополій, Хантінгтон подібно до О. Шпенглера пропонує уможливити розділити їх на 7–8 культур, що виступають як суб'єкт спільних для регіону політичних інтересів. Зокрема, такими центрами є західна культура, латиноамериканська культура, японська культура, китайська культура, культура Індостану, ісламська культура, православна культура, буддійська культура та, можливо, африканська культура. Останній культуру Хантінгтон вважає поки що ще не сформованою, оскільки між її учасниками ще не сформовано достатньої ієрархії, а в африканському регіоні політично домінують араби, зокрема Єгипет, та прозахідно орієнтована ПАР.

У своїй книзі Хантінгтон дуже багато уваги приділив і Україні, особливо її зв'язкам з Росією та значенню цих стосунків для православного регіону. На думку американця, саме по українській території проходить кордон між західною та православною культурами, саме тому, українська держава станом ще на 1996 рік стоїть перед ризиком сепаратизму. «Україна – це розколота країна з двома різними культурами. Лінія розлому між цивілізаціями, що відокремлює Захід від православ'я, проходить прямо по її центру ось вже кілька століть» [6, с. 255]. Досить близько наблизившись до констатації майбутньої конфлікту між Україною та Росією Хантінгтон, все ж, не повірив в реальність такого ходу подій, в крайньому разі це не здавалось йому реальним на той час, коли президентом як раз був обраний «акуратний» та проросійськи орієнтований Л. Кучма. «Однак якщо спільність цивілізації має значення, то конфлікт між росіянами і українцями малоімовірний. Обидва ці народи слов'янські, переважно православні; між ними протягом століть існували тісні зв'язки, а змішані шлюби – звичайна справа» [6, с. 257].

Відтак, геокультура – це науково–управлінський аспект політології, що базується на принципах культурно–цивілізаційного походження політичної мотивації. В центрі геокультурного підходу стоїть констатація

мовної, релігійної та ціннісно–орієнтаційної спільності країн та народів, які на протязі тривалого історичного проміжку формують в єдиному регіоні подібну локальну ідентичність. Такий спосіб бачення політичної реальності відкриває нові можливості в геоekonomіці, геополітиці та науковому прогнозуванні.

Геокультурна інтерпретація міжнародної політики найчастіше пов'язується з виділенням світових культурних тенденцій, які в певний часовий проміжок визначають рух політичної історії. Серед сучасних трендів геокультури найчастіше виділяють геокультурну поляризацію, геокультурну асиміляцію, геокультурну гібридизацію та культурну ізоляцію. Геокультурна поляризація пов'язана з ієрархічним тяжінням більшості країн та народів до найбільших культурних центрів свого макрорегіону, що призводить до сегментизації реальної політичної карти світу. Геокультурна асиміляція вказує на сучасну тенденцію щодо постійного проникнення домінуючих культур в периферичні, що призводить до накладання різних ціннісних систем та їх конфліктів. Геокультурна гібридизація – це процес утворення нових «транскультур» на основі локальної суміші різних мовленнєвих, релігійних та ціннісних структур. Найчастіше культурну гібридизацію прив'язують з проблемами міграції, діаспори та етнічної мобільності загалом. Культурна ізоляція є наслідком контр руху по відношенню до інтеграційних геокультурних трендів. Її зміст відкривається у штучній підтримці політичної замкнутості через культурну недоторканість країни або етносу.

Геокультура як феномен західної політології найбільш відомий не як окрема галузь знання, а скоріше як сукупність авторських теорій. Ми продемонстрували значення та особливості поняття «геокультура» у роботах його засновника І. Валлерстайна, та в творчості її фактичного популяризатора С. Хантінгтона. У першого геокультура описувала ситуацію в капіталістичному суспільстві при, якій розвинуті держави «ядра» планетарного багатства, експлуатують країни, знаходяться на периферії доступу до світових благ та влади. У другого геокультура вперше набула більш звичного нині значення та розкривала центральну роль культурно–ціннісної та релігійної ідентичності в контексті політичного союзництва та суперництва.

Список використаних джерел

1. Валлерстайн І. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн [Пер. с англ. П. М. Кудюкина]. – СПб.: Издательство «Университетская книга», 2001. – 416 с.
2. Валлерстайн І. Конец знакомого мира: Социология XXI века / И. Валлерстайн [Пер. с англ. под ред. В. И. Иноземцева]. – М.: Логос, 2004. – 368 с.
3. Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Сучасна геокультура як соціокультурний феномен культурної глобалізації / В. Г. Воронкова, В. О. Нікітенко // Гілея: науковий вісник. – 2013. – №72. – С.487–492.
4. Сорос Дж. Криза глобального капіталізму / Дж. Сорос. [пер. з англ. Мильнюк В.]. – К.: Основи, 1999. – 305 с.
5. Хабермас Ю. Постнациональная констелляция и будущее демократии / Ю. Хабермас // Логос. – 2003. – №4–5 (39). – С.105–152.
6. Хантінгтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантінгтон [пер. с англ. Ю. Новикова]. – М.: АСТ, 2003. – 603 с.
7. Хелд Д., Гольдблат Д., Макгрю Э., Пerratон Дж. Глобальные трансформации / Хелд Д. и др. [пер. с англ. Берлюков А.]. – М., 2004. – 235 с.
8. Appadurai A. Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization / Appadurai A. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996. – 229 p.

9. Robertson Roland. Globalization: Social Theory and Global Culture (Theory, Culture & Society Series) / Roland Robertson // SAGE Publications, 1992. Printed in Great Britain by The Cromwell Press Ltd, Broughton Gifford, Melksham, Wiltshire, – 310 p.

10. Wallerstein I. Geopolitics and geoculture. Essays on the changing world–system / Immanuel Wallerstein. – Cambridge, University Press, 1991. – 242 p.

References

1. Vallerstajin I. Analiz mirovych sistem i situacija v sovremennom mire / I. Vallerstajin [Per. s angl. P. M. Kudjukina]. – SPb.: Izdatel'stvo «Universitetskaja kniga», 2001. – 416 s.

2. Vallerstajin I. Konec znakomogo mira: Sociologija XXI veka / I. Vallerstajin [Per. s angl. pod red. V. I. Inozemceva]. – M.: Logos, 2004. – 368 s.

3. Voronkova V. G., Nikitenko V. O. Suchasna geokul'tura jak sociokul'turnyj fenomen kul'turnoi' globalizacii' / V. G. Voronkova, V. O. Nikitenko // Gileja: naukovyj visnyk. – 2013. – №72. – S.487–492.

4. Soros Dzh. Kryza global'nogo kapitalizmu / Dzh. Soros. [per. z angl. Myl'njuk V.]. – K.: Osnovy, 1999. – 305 s.

5. Habermas Ju. Postnacional'naja konstelljacija i budushhee demokratii / Ju. Habermas // Logos. – 2003. – №4–5 (39). – S.105–152.

6. Hantington S. Stolknovenie civilizacij / S. Hantington [per. s angl. Ju. Novikova]. – M.: AST, 2003. – 603 s.

7. Held D., Gol'dblat D., Makgrju Je., Perraton Dzh. Global'nye transformacii / Held D. i dr. [per. s angl. Berljukov A.]. – M., 2004. – 235 s.

8. Appadurai A. Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization / Appadurai A. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996. – 229 p.

9. Robertson Roland. Globalization: Social Theory and Global Culture (Theory, Culture & Society Series) / Roland Robertson // SAGE Publications, 1992. Printed in Great Britain by The Cromwell Press Ltd, Broughton Gifford, Melksham, Wiltshire, – 310 p.

10. Wallerstein I. Geopolitics and geoculture. Essays on the changing world–system / Immanuel Wallerstein. – Cambridge, University Press, 1991. – 242 p.

Kostyrya I. O., PhD in Political Science, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine, Kyiv), prorectorknukim@gmail.com

Poly–semantics concepts in modern political science geo–culture

The article represents the scientific examination of the phenomenon of geo–culture in contemporary political science. Geo–culture concept was interpreted as scientific and administrative aspects of geopolitics, defining valuable cultural origins of political rivalry and alliance. At the same time, based on I. Wallerstein and S. Huntington studies, the author demonstrates the authorial meaning of this concept and revealing its poly–semantics. Geo–culture explication of political science in general is realized by means of analysis recognized geo–cultural trends, including geo–cultural polarization, geo–cultural assimilation, geo–cultural hybridization and cultural isolation.

Keywords: geo–culture, world–system, geo–cultural polarization, geo–cultural assimilation, geo–cultural hybridization and cultural isolation.

Костыря И. О., кандидат политических наук, доцент, Киевский национальный университет культуры и искусств (Украина, Киев), prorectorknukim@gmail.com

Полисемантичность понятия геокультура в современной политологии

Представляется научный обзор феномена геокультуры в современной политологии. Понятие геокультуры было интерпретировано как научно–управленческий аспект геополитики, которая определяет культурно–ценностное происхождение политического соперничества и союзничества. В то же время, основываясь на исследованиях И. Валлерстайна и С. Хантингтона, демонстрируется авторский смысл данного понятия и раскрывается его полисемантичность. Экспликация геокультуры в общей политологии реализована средствами анализа признанных геокультурных трендов, в частности, геокультурной поляризации, геокультурной ассимиляции, геокультурной гибридизации и культурной изоляции.

Ключевые слова: геокультура, миросистемы, геокультурная поляризация, геокультурная ассимиляция, геокультурная гибридизация и культурная изоляция.

* * *

УДК 321.7:327

Гаврилюк Г. И.,
кандидат исторических наук, доцент,
доцент кафедры философии и политологии,
Харьковская государственная академия культуры
(Украина, Харьков), gengavriyuk@ukr.net

ПРОИСХОЖДЕНИЕ ДЕФЕКТНЫХ ДЕМОКРАТИЙ

Дефектная демократия рассмотрена как полноправный тип политического режима, возникший в результате массового сдвига государств по «шкале политических режимов» в сторону демократии в ходе третьей волны демократизации. Разграничение авторитаризма, дефектной демократии и демократии проведено на основе критерия легитимности демократических процедур и правил. Делегативная демократия, гибридный режим и электоральный авторитаризм осмыслены как подтипы дефектной демократии. Доказано, что современная дефектная демократия представляет собой режим, который характеризуется неопределенностью в вопросе функционирования демократических процедур и является продуктом неадекватного или ограниченного «пактом о дефектной демократии» демократического транзита в рамках третьей волны демократизации.

Ключевые слова: дефектная демократия, волна демократизации, неадекватный демократический транзит, делегативная демократия, гибридный режим, электоральный авторитаризм.

(статья друкється мовою оригіналу)

Оценка мировой политической наукой демократии и её исторических перспектив демонстрирует несвойственную для научного познания изменчивость и непостоянство. На протяжении большей части прошлого столетия политические теоретики в основном указывали на формальный характер демократии, критиковали её недостатки, а идею приоритетности демократического развития для человечества «клеямили как лицемерие и отбрасывали во имя приоритетов вроде бы куда более конкретных» [1, с. 11–12].

Начиная с середины 80–х гг. XX в., в науке утверждается радикально противоположный взгляд на демократический транзит как на преобладающий и, практически, безальтернативный тренд глобального политического развития, а на демократию – как на его наиболее желательный и закономерный результат. Подобный оптимизм опирался на критерий «электоральной демократии» и, вытекающий из него, количественный подход к анализу перспектив и возможностей демократии.

Понятие электоральной демократии восходит к «минималистской дефиниции» Й. Шумпетера и предусматривает наличие «процедурного минимума» [2, с. 108] или «ограниченного набора средств осуществления прерогативной политики» [3, с. 22] для режимов, претендующих на демократический статус. Таким минимумом обычно признаются регулярное электоральное соперничество элит в борьбе за государственную власть, непредрешенность исхода выборов и невозможность пересмотра их результатов.

Международная правозащитная организация *Freedom House*, исходя из необходимости иметь систему определенных эмпирических показателей, верифицирующих её мониторинговые программы, превратила электоральную демократию в критерий разграничения демократий и авторитаризмов. По мнению её экспертов, электоральную демократию идентифицируют следующие процедурные элементы:

- а) состязательная, многопартийная политическая система;
- б) всеобщее избирательное право для всех совершеннолетних граждан;